

Checklista – att tänka normmedvetet:

- Benämna alla barn med deras namn, undvik orden tjejer och killar
- Ha alltid syfte och mål med varje tema/arbete/lek/grupp klart för dig: Varför gör vi detta? Vad är budskapet? Kan alla vara med?
- Förutsätt inte att det finns ett enhetligt vi i barngruppen eller personalgruppen. Prata därför inte i termer av "vi" och "dom" Prata istället om olika individer med olika bakgrund, religion, familj osv.
- Olika – lika. Använd ordet olika ofta så blir det en självklarhet. Bekräfta att vi är olika på utsidan och lever våra liv olika men på insidan är vi alla lika – vi har alla känslor och blir ledsna om vi inte får vara med i leken oavsett om det beror på glasögon, snippa eller snopp, hårfärg, hårspännen, språk osv.
- Problematisera normen och de begränsningar den leder till istället för att titta på det som avviker från normen.
- Tänk på att inte befästa normer och föreställningar. Istället för att prata om hur tex. killar och tjejer är kan du prata om förväntningar på och föreställningar om tjejer och killar.
- Förutsätt att den du talar om finns i rummet
- Att ha högt i tak är inte detsamma som att acceptera att personer eller grupper kränks. Agera alltid! Säg ifrån! Tänk på att du sätter normen
- Låt alla komma till tals, ett jämt fördelat talutrymme är av största vikt och ett tecken på att du som pedagog tycker att alla är lika intressanta.
- Fundera igenom hur du hanterar att barn, föräldrar, kollegor har olika funktionsförmåga och olika sociala och ekonomiska förhållanden.
- Ta reda på vilka ord och uttryck du använder, men även vad du inte säger och inte gör! Vilka normer förmedlar du?
- I teater, lekar och rollspel är det bra om killar får spela tjejer och tvärtom. Detta leder till större genusöverskridande igenkänning och mindre stereotypa berättelser om könen.

- Se över er förskolemiljö – vilka bilder har ni på väggarna? Finns det en mångfald av förebilder när det gäller kön, ålder, etnicitet, hudfärg, funktionalitet, kärlek, familjebilder, religion?
- Vilka normer finns i det material ni använder? Speglar det en mångfald eller är vissa perspektiv och sätt att vara dominerande?
- Vilken litteratur har ni på förskolan – speglar den en mångfald?
- Vad är normen i de böcker ni läser?
- När och hur pratar ni om normer och jämlikhet med barnen?
- Hur ger ni barnen ett kritiskt förhållningsätt till normer?
- Hur gör ni för att få barnen att känna att de är subjekt som kan dels ifrågasätta men även förändra stereotypa och diskriminerande normer?

Normkritiskt perspektiv, lästips:

En jämställd förskola & skola Kristina Henkel (2011)

Ge ditt barn 100 möjligheter istället för 2 Kristina Henkel och Marie Tomicic (2009)

BRYT ett metodmaterial om normer i allmänhet och heteronormen i synnerhet,
Forum för levande historia och RFSL ungdom (2011)

Normkritisk pedagogik. Makt, lärande och strategier för förändring, Bromseth mfl. (2010)

I normens öga – metoder för en normbrytande undervisning, Lovise Brade mfl. (2008)

Vad är queer? Fanny Ambjörnsson (2006)

Troubling education: queer activism and anti-oppressive pedagogy, Kumashiro (2002)

Hetero Sandra Dahlén (2006)

Bångstyriga barn, makt, normer och delaktighet i förskolan, Klara Dolk (2013)

Lika värde, lika villkor? Love Nordenmark och Maria Rosén 2008

En rosa pedagogik Hillevi Lenz Taguchi, Linnea Bodén, Kajsa Ohrlander (red.)(2011)

Film och metodmaterial: **Så kan det vara – regnbågsfamiljer i förskolan** RFSL